

บทที่ 4

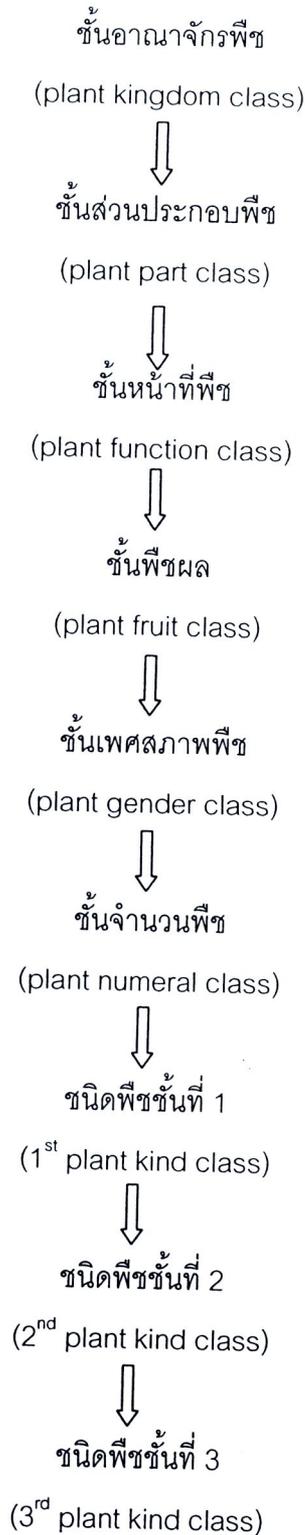
ระบบการจำแนกและมโนทัศน์พื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในเขตภาคเหนือจากคำเรียกชื่อพืช

ในบทที่ 3 เป็นการศึกษาวิเคราะห์หาระบบไวยากรณ์ของคำเรียกชื่อพืชในไวยากรณ์หน้าที่นิยมแบบลักษณะภาษา (Functional-Typological Grammar) ซึ่งเป็นภาษาศาสตร์แนวหน้าที่นิยมแนวหนึ่ง เป็นการศึกษาโครงสร้างคำ ส่วนประกอบคำ หน้าที่และที่มาของส่วนประกอบต่างๆ พร้อมแสดงการเปรียบเทียบคำเรียกชื่อพืชในภาษากลุ่มชาติพันธุ์ไทและภาษาไทยมาตรฐาน ในบทที่ 4 นี้เป็นการศึกษาระบบความหมายของคำเรียกชื่อพืชซึ่งจะกระทำในแนวภาษาศาสตร์ปริชาน (Cognitive Linguistics) ซึ่งเป็นแนวหน้าที่นิยมอีกแนวหนึ่ง โดยเป็นการศึกษาโครงสร้างความหมาย (semantic structure) ของคำเรียกชื่อพืชซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงระบบการจำแนกและจัดจำพวกชีวภาพพื้นบ้านของคำเรียกชื่อพืช (folk categorization and bio-taxonomic system of plant names) และการศึกษาประเภทของความหมายซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงการสร้างมโนทัศน์พื้นบ้านของคำเรียกชื่อพืช (folk conceptualization of plant names) ในภาษากลุ่มชาติพันธุ์ไทในภาคเหนือ รายละเอียดดังนี้

1. ระบบการจำแนกและจัดจำพวกชีวภาพพื้นบ้านของคำเรียกชื่อพืช

การจำแนกอาจกระทำบนพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์หรือทางสังคมวัฒนธรรมซึ่งมีระบบที่แตกต่างกันไปในแต่ละสังคมวัฒนธรรม ในทางสังคมและวัฒนธรรมนั้นทุกภาคส่วนของโลกต่างก็มีระบบการสร้างคำเรียกชื่อพืช(และสัตว์)ท้องถิ่นเพื่อจำแนกและจัดจำพวกพืช(และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ) เป็นของตนเอง ซึ่งมักจะมีลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการอยู่รอดหรือการดำรงอยู่ของมนุษยชาติเป็นต้นว่าระบบผลิตผล (fruiting) ของพืชพรรณต่างๆ ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นการจัดจำพวกชีวภาพแบบพื้นบ้านนั่นเอง การจัดจำพวกแบบพื้นบ้านอยู่ในกรอบความรู้ทางสังคมวัฒนธรรมที่ฝังอยู่ในระบบคิดและถูกนำมาใช้ในการพูดสื่อสารในชีวิตประจำวัน แตกต่างจากการจัดจำพวกทางวิทยาศาสตร์ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางสังคมและมีความเป็นวัตถุวิสัยและสากล อันจะทำให้เกิดความมีมาตรฐานและความชัดเจนในการสื่อสาร กล่าวกันว่า การจัดจำพวกพืชแบบพื้นบ้านนั้นไม่มีมาตรฐาน เนื่องจากมีความหลากหลายแปรเปลี่ยนไปตามแต่ละประเทศ ท้องถิ่น และบุคคล

การจัดจำพวกชีวภาพพื้นบ้านของคำเรียกชื่อพืชในภาษากลุ่มชาติพันธุ์ไทยในภาคเหนือของประเทศไทยนั้นพบมีความซับซ้อนในหลายระดับชั้น (ranks) จากการศึกษาลักษณะทางภาษาของคำเรียกชื่อพืชในบทที่ 2 พบว่าสามารถจัดให้มีระดับชั้นทางชีวภาพชาติพันธุ์ (ethno-botanical ranks) ได้ถึง 9 ระดับชั้น โดยไม่จำเป็นต้องปรากฏใช้ในคำเรียกชื่อพืชทั้งหมด ดังนี้

1.1. ชั้นอาณาจักรพืช

ชั้นอาณาจักรพืชเป็นระดับชั้นในการจัดจำพวกพืชแบบพืชบ้านที่อยู่ในระดับสูงสุด เป็นจำพวกที่กว้างที่สุด ใช้จำแนกพืชออกจากสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ในสังคมวัฒนธรรมไทยพืชมีขอบเขตที่กว้างรวมไปถึงพวกรา (fungi) ดังที่ระบุไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542

(2546) ที่กล่าวว่า เป็นเห็ดหรือพืชชนิดหนึ่งที่ไม่มีหน่อ ราก ลำต้น และใบ ซึ่งแตกต่างจากบางสังคมวัฒนธรรม เช่น สังคมที่พูดภาษาอังกฤษซึ่งไม่ได้นับรวมเอารากว่าเป็นพืชชนิดหนึ่ง การระบุชั้นขอบเขตพืชหากปรากฏในคำเรียกชื่อพืชจะใช้คำว่า *ต้น* (ในบทที่ 2 คือ คำบ่งกลุ่มพืชทั่วไป หรือ GnCIT) บ่งในตำแหน่งแรกของคำเรียกชื่อพืช แทนที่จะใช้คำว่า *พืช* ดังที่ปรากฏในการจัดจำพวกทางวิทยาศาสตร์ แม้ว่าพืชนั้นๆ จะมีลำต้นยืนขึ้นเหมือนไม้ยืนต้นทั่วไปหรือไม่ก็ตาม ยกตัวอย่างเช่น *ต้นตาล ต้นแบก(ตะแบก) ต้นบอน ต้นไพล ต้นเจ้าชู้(หญ้าเจ้าชู้) เต็มแทน(จอก) ต้นพองแวน* (ไมยราบ) อย่างไรก็ตามคำบ่งขอบเขตพืช *ต้น* ไม่พบปรากฏใช้ในคำเรียกชื่อพืชเป็นสำคัญ พบปรากฏในคำเรียกชื่อพืชเพียงร้อยละ 11.49 เท่านั้น ซึ่งมักจะปรากฏกับไม้ยืนต้นเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากอาจใช้ระดับชั้นอื่นๆ ที่สามารถแสดงความเป็นพืชแทนได้ในบริบทที่เหมาะสม เช่น *หัวกะชาย ผักขม มะยม บักยอ ลำดวน ซ้อนใหญ่(มะลิซ้อน) คำบ่งขอบเขตจึงไม่ใช่ส่วนจำเป็นที่จะต้องปรากฏเพื่อแสดงความเป็นพืชเสมอไป*

1.2. ชั้นส่วนประกอบพืช

ชั้นส่วนประกอบพืชเป็นชั้นที่อยู่ในระดับรองลงมาจากชั้นอาณาจักรพืช พบปรากฏในคำเรียกชื่อพืชร้อยละ 43 จากจำนวนชื่อพืชทั้งหมด ใช้จัดจำพวกพืชตามส่วนประกอบพืชที่เด่นหรือส่วนประกอบที่นำมาประโยชน์ได้ สามารถแสดงให้เห็นได้ว่ากลุ่มชนนำส่วนประกอบใดของพืชมาใช้ประโยชน์มากที่สุด ชั้นส่วนประกอบพืชพบ 9 ส่วน ได้แก่ *ดอก ใบ ลูก หัว หน่อ เถา สาย ยอด และ หนาม* ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในเรื่องของโครงสร้างคำเรียกชื่อพืช ตัวอย่างเช่น *ดอกรัก ใบพลู ลูกยอ หัวข่า หน่ออีป้อ เถาย่านาง สายบัว ยอดมะเลียบ หนามอีราบ* ตามลำดับ

1.3. ชั้นหน้าที่พืช

ชั้นหน้าที่พืชเป็นชั้นที่อยู่ในระดับรองลงมาจากชั้นส่วนประกอบพืช พบปรากฏในคำเรียกชื่อพืชร้อยละ 34 จากจำนวนชื่อพืชทั้งหมดใช้จัดจำพวกพืชตามหน้าที่หรือบทบาทในการนำมาใช้ประโยชน์ของพืชนั้นๆ ชั้นหน้าที่พืชแสดงให้เห็นถึงวิถีที่กลุ่มชนนำพืชมาใช้ประโยชน์ พบปรากฏ 5 หน้าที่ได้แก่ 1) ธัญพืช (grains) ใช้เป็นอาหารหลัก คือ *ข้าว* (เช่น *ข้าวหนึ่ง*) 2) พืชกินได้ (eatable plants) ใช้ประกอบอาหาร คือ *ผัก* (เช่น *ผักกระถิน*) 3) พืชวัสดุ (materials) ใช้เป็นวัสดุก่อสร้าง คือ *ไม้* (เช่น *ไม้เปื่อย*) 4) พืชยา (medicinal plants) ใช้รักษาโรค คือ *ว่าน* (เช่น *ว่านไพล*) และ 5) วัชพืช (useless plants) ซึ่งใช้เป็นอาหารไม่ได้ คือ *หญ้า* (เช่น *หญ้าหันไก่*)

1.4. ชั้นพืชกินผล

ชั้นพืชกินผลเป็นชั้นที่อยู่ในระดับต่อจากชั้นหน้าที่พืชลงไป พบปรากฏในคำเรียกชื่อพืชร้อยละ 44 จากจำนวนชื่อพืชทั้งหมด ใช้จัดจำพวกพืชที่มีผลกินได้ไม่เฉพาะที่เป็นผลไม้เท่านั้น รวมไปถึงผลพืชอื่นที่สามารถนำผล ผัก เมล็ด หรือหัว(ราก) มากินหรือใช้ประโยชน์อื่นๆ ได้อีกด้วย โดยใช้หน่วยคำ *หมาก- หมัก- หม่า- หมะ- หรือ มะ-* ซึ่งมีที่มาจากหน่วยคำเดียวกันดังที่ได้กล่าวไปแล้ว บ่งในคำเรียกชื่อพืช ยกตัวอย่างเช่น *หมากชมพู หมักกระจับ หม่าหนูน หมะจั่ว มะเขือ* ตามลำดับ เป็นต้น

1.5. ชั้นเพศสภาพพืช

ชั้นเพศสภาพพืชเป็นชั้นที่อยู่ในระดับต่อจากชั้นพืชกินผลลงไป พบปรากฏในคำเรียกชื่อพืชร้อยละ 42 จากจำนวนชื่อพืชทั้งหมด ใช้จัดจำพวกพืชที่กลุ่มชนมีทัศนคติว่าเป็นเพศหญิงหรือเพศชายเช่นเดียวกันกับที่มีทัศนคติกับคน โดยใช้หน่วยคำ *บัก/บะ-* บ่งเพศชาย และ *อี- นาง-* หรือ *ยาย-* บ่งเพศหญิง เช่น *บักจับ อีน้อยหน้า นางลัก ยายเภา* ตามลำดับ

1.6. ชั้นจำนวนพืช

ชั้นจำนวนพืชเป็นชั้นที่อยู่ในระดับต่อจากชั้นเพศสภาพพืชลงไป พบปรากฏในคำเรียกชื่อน้อยมากเพียงพืชร้อยละ 1 เท่านั้น ใช้จัดจำพวกพืชที่ใช้เป็นจำนวนมากว่าหนึ่งหน่วยในแต่ละครั้ง เช่น *หมู่ฮอย(มะระขี้นก)* ซึ่งใช้ครั้งละเป็นพวง *กำไพล* ซึ่งใช้ครั้งละเป็นกำ เป็นต้น

1.7. ชนิดพืชชั้นที่ 1

ชนิดพืชชั้นที่ 1 เป็นชั้นที่อยู่ในระดับต่อจากชั้นจำนวนพืชลงไป พบปรากฏในคำเรียกชื่อพืชทุกคำ ใช้จำแนกและบ่งชนิดพืชให้แตกต่างกันไปในระดับสูงสุด เช่น *กะชาย กะดั่งงา ทะพลู ซะอม ดาวเรือง* เป็นต้น อย่างไรก็ตามชนิดพืชที่อยู่ในชั้นที่ 1 นี้ พบว่ามีขนาดของหมวดหมู่ไม่เท่ากัน บางชนิดมีขนาดใหญ่ซึ่งรวมเอาสมาชิกไว้หลายชนิด เช่น *ถั่ว พริก กล้วย เชื้อ มัน พัก ฯลฯ* ซึ่งปรากฏมีสมาชิกจำนวนมาก ยกตัวอย่างหมวดหมู่ *ถั่ว* มีสมาชิกได้แก่ *ถั่วพู ถั่วดิน ถั่วเขียว ถั่วเน่า ถั่วแปบ ฯลฯ* เป็นต้น ในขณะที่พืชส่วนใหญ่ไม่มีชนิดย่อย เช่น *กระชาย กะดั่งงา กระเทียม ตะไคร้ อ้อย โสน ฯลฯ*

1.8. ชนิดพืชชั้นที่ 2

ชนิดพืชชั้นที่ 2 เป็นชั้นที่อยู่ในระดับต่อจากชนิดพืชชั้นที่ 1 ลงไป พบปรากฏในคำเรียกชื่อพืชร้อยละ 47 จากจำนวนพืชทั้งหมด ใช้จำแนกและบ่งชนิดพืชในกรณีที่ชนิดพืชชั้นที่ 1 เป็นจำพวกที่กว้าง มีชนิดย่อยๆ อีกหลายชนิด ชนิดพืชชั้นที่ 1 เพียงชั้นเดียวจึงไม่สามารถแยกพืชให้แตกต่างได้ ชนิดพืชชั้นที่ 2 เช่น *ถั่วพู ถั่วดิน ถั่วเขียว ถั่วเน่า ถั่วแปบ* ฯลฯ

1.9. ชนิดพืชชั้นที่ 3

ชนิดพืชชั้นที่ 3 เป็นชั้นที่อยู่ในระดับต่อจากชนิดพืชชั้นที่ 2 ลงไป พบปรากฏในคำเรียกชื่อพืชน้อย เพียงร้อยละ 4 เท่านั้น ใช้จำแนกและบ่งชนิดพืชในกรณีที่ชนิดพืชชั้นที่ 2 ไม่สามารถแยกพืชให้แตกต่างได้ เช่น *มันแกวค่าง* มีชนิดพืชชั้นที่ 3 คือ *ค่าง* แสดงความแตกต่างจาก *มันแกว* (มันเทศ) ซึ่งมีชนิดพืชชั้นที่ 2 บ่งชนิดย่อยของ *มัน* หรือเป็นการเพิ่มรายละเอียดให้กับพืชชนิดนั้นๆ โดยไม่ได้ใช้จำแนกชนิดย่อยต่อ เช่น *ผักเขียวหม่น มะเขือเครือใหญ่ มะเขือกรอบลาย*

2. การสร้างมโนทัศน์พื้นฐานของคำเรียกชื่อพืช

การสร้างมโนทัศน์พื้นฐานของคำเรียกชื่อพืชในกลุ่มภาษาชาติพันธุ์ไทในภาคเหนือแสดงให้เห็นได้จากการศึกษาประเภทความหมายของคำเรียกชื่อพืช นั่นก็คือการศึกษาคำใช้จินตนาการพื้นฐานที่หล่อหลอมจากประสบการณ์ วัฒนธรรมที่หลากหลาย และธรรมชาติแวดล้อมของอาณาบริเวณพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย ในการประสมประสานส่วนประกอบต่างๆ ในคำเรียกชื่อพืช ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มชนมีความคิดและปฏิบัติเกี่ยวกับพืชแต่ละชนิดอย่างไร

การศึกษาประเภทความหมายจะศึกษาจากคำบ่งชนิดพืชชั้นที่ 1 หรือแก่นชื่อพืช คำบ่งชนิดพืชชั้นที่ 2 หรือคำขยาย 1 และคำบ่งชนิดพืชชั้นที่ 3 หรือคำขยาย 2 โดยพิจารณาเป็นหน่วยศัพท์หรือหน่วยความหมาย (lexeme) พืชชนิดหนึ่งๆ อาจมีคำเรียกชื่อพืชได้หลายคำแตกต่างกันไปตามแต่ละภาษาชาติพันธุ์ไท (เช่น ในภาษาไทยมาตรฐาน *กะทกรก* มีคำเรียกชื่อพืชใช้ 10 คำในภาษากลุ่มชาติพันธุ์ไทในเขตภาคเหนือ มีแก่นชื่อพืชหรือคำบ่งชนิดพืชชั้นที่ 1 จำนวน 10 แก่นชื่อ ได้แก่ *กะทกรก หมักหีหมอย มะพางเคอ มะนาวเคอ ผู่ลายห่อทอง ผักเค้า ผักแคบน้ำ สลกบาดร ยอดดองนก และ ถอกลาน*) คำเรียกชื่อพืชหนึ่งๆ อาจมีคำบ่งชนิดพืชได้มากกว่าหนึ่งชั้นก็ได้ ซึ่งอาจมีชนิดพืชชั้นที่ 1 และ 2 หรือมีชนิดพืชชั้นที่ 1 2 และ 3 ปรากฏร่วมกันก็ได้ (เช่น *มะเขือกรอบลาย* มีชนิดพืชชั้นที่ 1 คือ *เขือ* ชนิดพืชชั้นที่ 2 คือ *กรอบ* และชนิดพืชชั้นที่ 3 คือ *ลาย*) หน่วยศัพท์ในที่นี่จึงหมายถึงคำบ่งชนิดพืชหนึ่งๆ ไม่ว่าจะ เป็นชั้นใดก็ตาม ที่มีความแตกต่างทางความหมาย ฉะนั้นคำเรียกชื่อพืช *มะเขือกรอบลาย* มีจำนวนหน่วยศัพท์ปรากฏ 3 หน่วยศัพท์ ดังนั้นคำเรียกชื่อพืช

มะเขือกรอบลาย มะเขือกรอบ และมะเขือคางกบ รวมกันแล้วมีหน่วยศัพท์เป็นจำนวน 4 หน่วยศัพท์ คือ เขือ กรอบ ลาย และ คางกบ ในงานวิจัยนี้มีหน่วยศัพท์รวมทั้งสิ้น 525 หน่วยศัพท์ ในจำนวนนี้ไปปรากฏเป็นหน่วยคำบ่งชนิดพืชชั้นที่ 1 จำนวน 378 หน่วยศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 72 หน่วยคำบ่งชนิดพืชชั้นที่ 2 จำนวน 183 หน่วยศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 35 และหน่วยคำบ่งชนิดพืชชั้นที่ 3 จำนวน 10 หน่วยศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 2 (มีหน่วยศัพท์บางหน่วยที่อาจปรากฏเป็นได้มากกว่า 1 ชั้นชนิดพืช เช่น หน่วยศัพท์ หวาน ปรากฏเป็นทั้ง 3 ชั้นชนิดพืช ฉะนั้นค่าร้อยละรวมจึงมีมากกว่า 100)

ผลการศึกษาสามารถจำแนกประเภทการสื่อความหมายของหน่วยศัพท์คำบ่งชนิดพืชทั้ง 525 หน่วยศัพท์ จากมโนทัศน์พื้นฐานของกลุ่มภาษาชาติพันธุ์ไทในเขตภาคเหนือได้เป็น 3 ประเภทคือ การใช้ความหมายจำเพาะ (proper uses) การใช้ความหมายนามนัย (metaphorical uses) และ การใช้ความหมายอุปลักษณะหรือความหมายเชิงเปรียบเทียบ (metaphorical uses) อัตราการปรากฏของหน่วยศัพท์ในการสื่อความหมายประเภทต่างๆ แสดงได้ดังนี้

ตารางที่ 7 อัตราการปรากฏของหน่วยศัพท์ในการสื่อความหมายประเภทต่างๆ

ประเภทความหมาย	อัตราการปรากฏของหน่วยศัพท์						รวม
	ชั้นชนิดพืชที่ 1		ชั้นชนิดพืชที่ 2		ชั้นชนิดพืชที่ 3		
ความหมายจำเพาะ	232	44%	57	11%	1	0%	290 56%
ความหมายนามนัย	70	13%	93	18%	9	2%	172 33%
ความหมายอุปลักษณะ	76	15%	33	6%	0	0%	109 20%
รวม	378	72%	183	35%	10	2%	571 109%

จากตาราง ในจำนวนหน่วยศัพท์ 525 หน่วยศัพท์นั้น มีหน่วยศัพท์ปรากฏเป็นการใช้ความหมายจำเพาะร้อยละ 56 โดยแบ่งเป็นชั้นชนิดพืชที่ 1 ร้อยละ 44 ชั้นชนิดพืชที่ 2 ร้อยละ 11 และชั้นชนิดพืชที่ 3 ร้อยละ 0 มีหน่วยศัพท์ปรากฏเป็นการใช้ความหมายนามนัยร้อยละ 33 โดยแบ่งเป็นชั้นชนิดพืชที่ 1 ร้อยละ 13 ชั้นชนิดพืชที่ 2 ร้อยละ 18 และชั้นชนิดพืชที่ 3 ร้อยละ 2 และมีหน่วยศัพท์ปรากฏเป็นการใช้ความหมายอุปลักษณะร้อยละ 20 โดยแบ่งเป็นชั้นชนิดพืชที่ 1 ร้อยละ 15 ชั้นชนิดพืชที่ 2 ร้อยละ 6 และชั้นชนิดพืชที่ 3 ร้อยละ 0 (มีหน่วยศัพท์บางหน่วยที่อาจปรากฏเป็นได้มากกว่า 1 ชั้นชนิดพืช ฉะนั้นค่าเปอร์เซ็นต์รวมจึงมีมากกว่า 100 เป็น 109)

2.1. การใช้ความหมายจำเพาะ

การใช้ความหมายจำเพาะคือการสื่อความหมายโดยใช้คำวิสามัญนาม (proper nouns) ในงานวิจัยนี้พบการใช้หน่วยศัพท์ที่เป็นความหมายจำเพาะจำนวน 278 หน่วยศัพท์หรือร้อยละ 53 จากจำนวนหน่วยศัพท์ทั้งหมด 525 หน่วยศัพท์ โดยชนิดพืชแต่ละชั้นมีอัตราการปรากฏของหน่วยศัพท์ที่มีความหมายจำเพาะแสดงได้ดังในตาราง

ตารางที่ 8 อัตราการปรากฏของหน่วยศัพท์ที่มีความหมายจำเพาะในแต่ละชั้นชนิดพืช

ชั้นชนิดพืช	อัตราการปรากฏของหน่วยศัพท์ที่มีความหมายจำเพาะ	
ชนิดพืชชั้นที่ 1	232	83%
ชนิดพืชชั้นที่ 2	57	21%
ชนิดพืชชั้นที่ 3	1	0%
รวม	290	104%

จากตาราง ในจำนวนหน่วยศัพท์ 278 หน่วยศัพท์ที่เป็นความหมายจำเพาะนั้น ร้อยละ 83 ปรากฏในชั้นชนิดพืชที่ 1 ร้อยละ 21 ปรากฏในชั้นชนิดพืชที่ 2 และไม่มีปรากฏในชั้นชนิดพืชที่ 3 (มีหน่วยศัพท์บางหน่วยที่อาจปรากฏเป็นได้มากกว่า 1 ชั้นชนิดพืช ฉะนั้นค่าเปอร์เซ็นต์รวมจึงมีมากกว่า 100)

หน่วยศัพท์ที่มีความหมายจำเพาะมีดังนี้ (หมายเลขระบุหน่วยศัพท์นั้นปรากฏเป็นชั้นชนิดพืช 1 2 และ/หรือ 3)

ก	กะเจด 1	กำย 1	เกิดแฮด 1
ก่นจำ 1	กะชาย 1	กำปอ 2	เกียงพอ 1
กรูด 1	กะดั่ง 1	กำป็น 1	เกี้ยว 1
ก้วย 1	กะดิน 1	กิว 1	เกี้ยวไก่ 1
กวา 2	กะทกรก 1	กึ่งก้ง 1	แกงแก้ 1
ก้อ 1	กะท้อน 1	กุนสิน 1	แก้ว 12
ก้อ 1	กะทือ 1	กุ่ม 1	ไก่อ 1
กอก 12	กะเทียม 1	กฤษช่าย 1	ข
ก้อมก้อ 1	กะเพา 1	กุลา 2	ขนุน 1
กะเจียบ 1	กั้นจี้ 2	กูด 1	ขมื่น 1
กะเจียว 2	กั้นต่าง 2	แก้ง 1	ขวก 1
กะฉอด 1	กาด 1	เกิดตะหวา 1	ขอ 1

ข่อย 1	จุ่มจะลิง 1	ตะไค้ 1	นุ่น 1
ข่า 1	เจ้า 1	ตะแบก 1	บ
ขาม 1	เจ้าพิก 1	ตะรอยโซ้ย 1	บวบ 1
ขालา 1	แจ้ 2	ตะล่อม 1	บอน 1
ขิง 1	ฉ	ตั้งโอ้ 1	บอระเพ็ด 1
ขึ้นซ้าย 1	ฉำฉา 1	ตัน 1	บัว 12
เขียบ 1	ช	ต่าง 2	บัวระพา 1
เขือ 1	ชบา 1	ตาล 1	บุง 1
แขบ 1	ชมพอ 1	ตำแย 1	แบ้ 1
แขม 1	ชมพู่ 1	ตำลึง 1	โบน 2
ค	ชะพลู 1	ตู 1	ป
คั่วก 2	ชะลาบ 1	ตุ๊ก 1	ปัง 2
ค่อนก้อม 1	ชะอม 1	เต็ด 12	ปอบ 1
คัดเค้า 2	ชำพอ 1	เตย 1	ปะเลย 1
ค้ำด 2	ชี 1	เตา 1	ปัก 1
คำจร 1	ชুমเห็ด 1	เต็น 1	ปัง 1
คูกว่า 1	ช	เตี้ยม 2	ปั้นฮ้าง 1
เค็ด 2	ชน 1	แต่ 2	ปาง 1
เคอ 2	ไซไฮ 1	แดง 1	ปัด 1
เค้า 1	ญ	โตน 1	ป็น 1
แค 1	แญ 2	โตโหว่ 1	ปู 1
แคบ 1	ไญ 1	ถ	ปู่ 2
แควัง 12	ด	ถอกลาน 1	ปู่จู้ 2
ง	ดวน 1	ถั่ว 1	เป็ก 1
งิ้ว 1	ตัน 1	ท	แปบ 2
จ	दानนา 1	ทับทิม 1	ไป 2
จอก 1	เตื่อ 1	ไทร 1	ผ
จ้อล่อแหล่ 1	แต่ได้ 1	น	ผกากรอง 1
จำปา 1	โดง 1	นอนไซ 1	ผอง 1
จำปี 1	ต	น้อยหน้า 1	เผือก 1
จิว 1	ต่งต่ง 1	น้อหนั้น 1	ฝ
จู้ก 1	ต๋อง 1	นัต 1	ฝ้าย 1
	ตะเคียน 1	นาว 1	

พ	มัน 1	ส	เห็ด 1
พลู 1	ม่วย 2	ส้ม 1	เหนียง 1
พัก 1	เมืองวาย 1	สลกบาตร 1	เหลาะ 2
พันจินดา 1	โม 2	สะดา 2	แหน 1
พับพึง 1	ย	สะเดา 1	แห้ง 1
พั่ว 2	ยอ 1	สะบัน 1	แห้ว 1
พาง 1	ร	สะเปา 2	โหน่ง 1
พั่ว 1	ระ 1	สะระแห่น 1	โอบเหบ 1
พิก 1	ราชพฤกษ์ 1	สะลง 1	โหระพา 1
พิกุล 1	ระะ 2	สะเลียม 1	โหะ 2
พิง 1	ไร 1	สั่ง 2	อ
พिला 12	ล	สั่งเค็ง 1	องนก 1
พุด 1	ลก 2	สั่งพอ 1	ออ 1
พุทรา 1	ลน 2	สันตะวา 1	อ่อง 2
พู 12	ลกอก 1	สับประรด 1	ออจา 1
เพรา 1	ละมุด 1	สาลี 1	อ้อน 2
แพง 1	ละวง 2	สำปะหลัง 2	อ้อย 1
แพด 2	ละแอน 1	สำเภ 3	อ่าน 1
โพ 1	ลัก 1	โสน 1	อินคั้น 1
โพด 1	ลั่นทม 1	ห	อี 1
โพ 1	ลับมีน 1	หน่อม 2	อีก 1
ไพล 1	ลำดวน 1	หนังไ้ 1	อู้ 1
ฟ	ลิ 1	หมั่น 1	อูบเค่า 2
ฟร้อน 1	ลิลัว 1	หมาก 1	เอือด 1
ฟัก 1	ลิสง 2	หมิน 1	แอบ 2
ฟ้าง 1	ลิกสิ้น 1	หมี่ 1	แอ้ว 1
แฟง 1	เล็ด 1	หมี่อู 1	โอ 1
ภ	เลียบ 1	หล่าย 1	ฮ
ภา 12	โล่ 1	หวาย 1	ฮ้อ 2
ม	โลง 2	ห้อย 1	ฮองแสง 1
ม่วง 1	ว	หา 1	ฮั้น 1
มะกลางตัน	วอ 1	หุ้ง 1	เฮียด 1
หนาก	แว้ง 1	เหนียง 1	

2.2. การใช้ความหมายนามนัย

การใช้ความหมายนามนัยหมายถึงการสื่อความหมายโดยใช้คุณสมบัติด้านใดด้านหนึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งนั้นๆ ในงานวิจัยนี้พบการใช้หน่วยศัพท์แสดงคุณสมบัติพีชในการบ่งชนิดพีชทั้ง 3 ชั้นจำนวน 146 หน่วยศัพท์หรือร้อยละ 28 จากจำนวนหน่วยศัพท์ทั้งหมด 525 หน่วยศัพท์ โดยชนิดพีชแต่ละชั้นมีอัตราการปรากฏของหน่วยศัพท์ที่มีความหมายนามนัยแสดงได้ดังในตาราง

ตารางที่ 9 อัตราการปรากฏของหน่วยศัพท์ที่มีความหมายนามนัยในแต่ละชั้นชนิดพีช

ชั้นชนิดพีช	อัตราการปรากฏของหน่วยศัพท์ที่มีความหมายนามนัย
ชนิดพีชชั้นที่ 1	70 48%
ชนิดพีชชั้นที่ 2	93 64%
ชนิดพีชชั้นที่ 3	9 6%
รวม	172 118%

จากตาราง ในจำนวนหน่วยศัพท์ 146 หน่วยศัพท์ที่เป็นความหมายนามนัยนั้น ร้อยละ 48 ปรากฏในชั้นชนิดพีชที่ 1 ร้อยละ 64 ปรากฏในชั้นชนิดพีชที่ 2 และร้อยละ 6 ปรากฏในชั้นชนิดพีชที่ 3 (มีหน่วยศัพท์บางหน่วยที่อาจปรากฏเป็นได้มากกว่า 1 ชั้นชนิดพีช ฉะนั้นค่าเปอร์เซ็นต์รวมจึงมีมากกว่า 100)

ผลการวิจัยพบคุณสมบัติอย่างน้อย 15 ด้านจากมโนทัศน์ของกลุ่มชน เรียงตามลำดับความถี่ดังต่อไปนี้

- 1) พฤติกรรม (behaviors) ของพีชชนิดนั้นในทัศนะของคน พบจำนวน 29 หน่วยศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 20 ของหน่วยศัพท์แสดงความหมายนามนัย 146 หน่วยศัพท์ ได้แก่ กระจาย แพ้(แผล) บานไม่รู้โรย สามปีบ่เหี่ยว สีทน เรือง เฟื่องฟ้า ผัด ไหว แจว ลื่น ลอย ล้อม ละ ชะเลียด หล่น ตุ่ม ย้อย ค้าง คา ชีฟ้า ทานตะวัน วันวาย(วายตอนกลางวัน) พองแวน ต่อยยุบ ต่อหุบ กระทบหยูบ กระทบยวบ หยูบแหงุบ
- 2) รูปร่าง (shapes) พบจำนวน 24 หน่วยศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 16 ของหน่วยศัพท์แสดงความหมายนามนัย 146 หน่วยศัพท์ ได้แก่ เหลี่ยม อ้ม(กลม) มน ังง โค้ง แบ้(แบ) แต๋ง อตอน ปุก ป้อม ป้อง(ปล้อง) แป้น ป้าน แป แวน ฝอย สาย ยาว ฝักยาว ฮี ฝักฮี พวง เคือ(เคือ)

- 3) สภาพภายนอกที่มองเห็นหรือสัมผัสได้ (quality) พบจำนวน 18 หน่วยศัพท์ คิดเป็น ร้อยละ 12 ของหน่วยศัพท์แสดงความหมายนามนับ 146 หน่วยศัพท์ ได้แก่ ใหม่ สด แล้ เน่า แห้ง เหี่ยว น้ำแฉ่น(ขาดน้ำ) เปาะ(เปราะ) กอบ(กรอบ) พ่อย เปื่อย เตียนแถบ (เตียน) เกียง(เกลี้ยง) คัน คาย ราบ ลาย ซ้อน
- 4) ขนาด (sizes) พบจำนวน 12 หน่วยศัพท์คิดเป็นร้อยละ 8 ของหน่วยศัพท์แสดงความหมายนามนับ 146 หน่วยศัพท์ ได้แก่ โต ใหญ่ หัวใหญ่ เม็ดใหญ่ โหลง(หลวง) หัวหลวง จ้อง คั่นจ้อง มาน โกง เล็ก น้อย
- 5) ส่วนประกอบของพืชที่เด่น (salient parts) พบจำนวน 12 หน่วยศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 8 ของหน่วยศัพท์แสดงความหมายนามนับ 146 หน่วยศัพท์ ได้แก่ ต้น ก้าน ก้านขาว ก้านแล้ หนาม เสี้ยน เสี้ยว(เสี้ยว) ขน หัว แกน เปลือกบาง
- 6) ที่มา (origins) หรือเจ้าของ (processors) พบจำนวน 11 หน่วยศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 8 ของหน่วยศัพท์แสดงความหมายนามนับ 146 หน่วยศัพท์ ได้แก่ ไทย เทศ ลาว จีน แกว ฮ้อ ชีวา(ขวา) เจ้า(จ้าว) ปู่ สีดา ฮีฮิน
- 7) แหล่งกำเนิด (sources) หรือถิ่นฐาน (locations) พบจำนวน 10 หน่วยศัพท์ คิดเป็น ร้อยละ 7 ของหน่วยศัพท์แสดงความหมายนามนับ 146 หน่วยศัพท์ ได้แก่ หนอง น้ำ ดิน บก ป่า บันเถื่อน(เถื่อน) นา บ้าน ถิ่น ใต้
- 8) สี (colors) พบจำนวน 8 หน่วยศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 5 ของหน่วยศัพท์แสดงความหมายนามนับ 146 หน่วยศัพท์ ได้แก่ ขาว ดำ แดง เขียว เหลือง ส้ม ก่ำ หม่น
- 9) วัตถุประสงค์ (purposes) ที่คนนำไปทำอาหารหรือใช้ประโยชน์อื่น พบจำนวน 7 หน่วยศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 5 ของหน่วยศัพท์แสดงความหมายนามนับ 146 หน่วยศัพท์ ได้แก่ แก้ง(แกง) ลาบ เต้าฮู้ สำลี กินโห้(กินหัว) เสวย ใ้(สำหรับเลี้ยงใ้)
- 10) รส (tastes) พบจำนวน 5 หน่วยศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 3 ของหน่วยศัพท์แสดงความหมายนามนับ 146 หน่วยศัพท์ ได้แก่ ขม หวาน เม็ด เบี้ยว ซื่น

- 11) กลิ่น (smells) พบจำนวน 3 หน่วยศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 2 ของหน่วยศัพท์แสดงความหมายนามนัย 146 หน่วยศัพท์ ได้แก่ หอม หอมนวล เหม็น
- 12) กระบวนการ (processes) ที่คนนำไปทำอาหารหรือใช้ประโยชน์อื่น พบจำนวน 3 หน่วยศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 2 ของหน่วยศัพท์แสดงความหมายนามนัย 146 หน่วยศัพท์ ได้แก่ นึ่ง ปั่น ตบ
- 13) ลักษณะของเนื้อเยื่อ (texture) ซึ่งเป็นสภาพภายในซึ่งเป็นพบจำนวน 2 หน่วยศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 1 ของหน่วยศัพท์แสดงความหมายนามนัย 146 หน่วยศัพท์ ได้แก่ เหนียว หยวก
- 14) ช่วงอายุ (life time) พบจำนวน 1 หน่วยศัพท์ คิดเป็นร้อยละ .7 ของหน่วยศัพท์แสดงความหมายนามนัย 146 หน่วยศัพท์ ได้แก่ สามเดือน
- 15) จำนวน (quantity) ของพืชที่นำไปใช้ประโยชน์ พบจำนวน 1 หน่วยศัพท์ คิดเป็นร้อยละ .7 ของหน่วยศัพท์แสดงความหมายนามนัย 146 หน่วยศัพท์ ได้แก่ หมู

2.2. การใช้ความหมายอุปลักษณะ

การใช้ความหมายอุปลักษณะคือการสื่อความหมายโดยใช้การเปรียบเทียบกับสิ่งอื่นหรือพฤติกรรมของสิ่งอื่น ในงานวิจัยนี้พบการใช้หน่วยศัพท์ที่เป็นความหมายอุปลักษณะ จำนวน 101 หน่วยศัพท์หรือร้อยละ 19 จากจำนวนหน่วยศัพท์ทั้งหมด 525 หน่วยศัพท์ โดยชนิดพืชแต่ละชั้นมีอัตราการปรากฏของหน่วยศัพท์ที่มีความหมายอุปลักษณะได้ดังในตาราง

ตารางที่ 10 อัตราการปรากฏของหน่วยศัพท์ที่มีความหมายอุปลักษณะในแต่ละชั้นชนิดพืช

ชั้นชนิดพืช	อัตราการปรากฏของหน่วยศัพท์ที่มีความหมายอุปลักษณะ
ชนิดพืชชั้นที่ 1	76 75%
ชนิดพืชชั้นที่ 2	33 33%
ชนิดพืชชั้นที่ 3	0 0%
รวม	109 108%

จากตาราง ในจำนวนหน่วยศัพท์ 101 หน่วยศัพท์ที่เป็นความหมายอุปลักษณะนั้น ร้อยละ 75 ปรากฏในชั้นชนิดพืชที่ 1 ร้อยละ 33 ปรากฏในชั้นชนิดพืชที่ 2 และไม่ปรากฏในชั้นชนิดพืชที่ 3 (มีหน่วยศัพท์บางหน่วยที่อาจปรากฏเป็นได้มากกว่า 1 ชั้นชนิดพืช ฉะนั้นค่าเปอร์เซ็นต์รวมจึงมีมากกว่า 100)

ผลการวิจัยพบการเปรียบเทียบพืชกับสิ่งอื่นๆ อย่างน้อย 8 จำพวกจากมโนทัศน์ของกลุ่มชน ซึ่งแสดงเป็นลำดับตามความถี่ดังต่อไปนี้

- 1) สัตว์และอวัยวะของสัตว์ พบจำนวน 36 หน่วยศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 36 ของหน่วยศัพท์ แสดงความหมายอุปลักษณะ 101 หน่วยศัพท์ ได้แก่ กา ไก่ นก ลิง วอก ลา ม้า คางคก หมู หมา หมาขี้มูย เต่าล้าง แมงลัก เขาควาย ก้ามปู หงอนไก่ เดื่อยไก่ หัวหมู นิวหมู ตาเสือ หูเสือ ลายเสือ ไล่เสือ สาบเสือ ตีนต๊กโต กะดอลิง โคยง หำม้า หางนกยูง คางกบ คางเขียด เขา เขาฮ้อ หนอก หางหอน
- 2) คนและอวัยวะของคน พบจำนวน 18 หน่วยศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 18 ของหน่วยศัพท์ แสดงความหมายอุปลักษณะ 101 หน่วยศัพท์ ได้แก่ ย่านาง จอยนาง ยักษ์ แม่หม้าย หนุ่ม สีดา ฝรั่ง แก้ว ขี้ปุ้น(ญี่ปุ่น) คอมมิวนิสต์ เป้าฤาษี ปอด ลิ่นปี่ เต่า นิว หีหมอย ขะตุ่ม(ตาตุ่ม) ไข่
- 3) มูลฝอย พบจำนวน 14 หน่วยศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 14 ของหน่วยศัพท์ แสดงความหมายอุปลักษณะ 101 หน่วยศัพท์ ได้แก่ ขี้ไก่ ขี้นก ขี้วัว ขี้ควาย ขี้หมู ขี้แมว ขี้หนู ขี้เต่า ขี้ล่อ ขี้เหล็ก ขี้ใต้ ขี้เตรย ขี้คาก ตะกอน
- 4) ลักษณะภูมิศาสตร์ เช่น ดินฟ้าอากาศ ภูมิประเทศ แร่ธาตุ และธรรมชาติแวดล้อม พบจำนวน 10 หน่วยศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 10 ของหน่วยศัพท์ แสดงความหมายอุปลักษณะ 101 หน่วยศัพท์ ได้แก่ ดาว ดาวล้อมเดือน ลมแล้ง น้ำ น้ำว่า เขาเขี้ยว ดงฮ้าง ทองคำ แก้ว
- 5) พฤติกรรมของคนหรือสัตว์ พบจำนวน 10 หน่วยศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 10 ของหน่วยศัพท์ แสดงความหมายอุปลักษณะ 101 หน่วยศัพท์ ได้แก่ เจ้าขู้ ขี้ตู่ ยม(นิยม) รุม รัก คอบ คะนองม้า หมาเหยี่ยว หมาฮ้อ เสือหมอบ

- 6) วัสดุสิ่งของ พบจำนวน 8 หน่วยศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 8 ของหน่วยศัพท์แสดง
ความหมายอุปลักษณะ 101 หน่วยศัพท์ ได้แก่ ผ้า ผ้าลายห่อทอง กำมะหยี่ ด้าย เข็ม
กระดาษ(กระดาษ) เฟือง กะจับ(กะจับ)
- 7) พืชอื่น พบจำนวน 3 หน่วยศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 3 ของหน่วยศัพท์แสดงความหมายอุป
ลักษณะ 101 หน่วยศัพท์ ได้แก่ ข้าว ข้าวใหม่ บัว
- 8) ความเป็นศิริมงคล พบจำนวน 2 หน่วยศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 2 ของหน่วยศัพท์แสดง
ความหมายอุปลักษณะ 101 หน่วยศัพท์ ได้แก่ ศรี พุทธรักษา